

GÁBRI ANGÉLA*

Titkos adatszerzés a hatékony bűnüldözés szolgálatában

1. Bevezetés

A titkos információgyűjtés és titkos adatszerzés (együtt: titkos adatgyűjtés) nélkül a mai világban köztudottan nehezen lehetne felvenni a versenyt a bűnözőkkel szemben. Ugyan az állampolgárokból általában félelmet, ellenszenvet vált ki a titkos adatgyűjtés¹, hiszen komoly beavatkozást jelent a magánszférához, az emberi méltósághoz való jogba, és bárki alanyává válhat², mégis az e körbe tartozó eljárások szükségessége megkérdőjelezhetetlen. A közrend, a közbiztonság, a nemzetbiztonság védelme, mint alkotmányosan elismert államcélok, indokolták teszik a titkos eszközök és módszerek alkalmazását.³ Így van ez a szervezett bűnözés esetében, a konszenzuális, konspiratív jellegű és minden egyéb olyan bűncselekmény esetén, amely elkövetése nem vagy észlelhető, azonosítható nyomot, így egyéb kriminalisztikai módszerek alkalmazásával való felderítése, illetőleg bizonyítása nehézségeket mutat, sőt talán lehetetlen.⁴ Az imént említett kriminális magatartások visszaszorításának igénye egyre nagyobb mértéket ölt. Alapfeltevésem, hogy a felderítésükhöz szükséges eszközök, módszerek szabályozásának gyakorlat tükrében történő módosítása a bűnüldözés nagyobb eredményességét szolgálja. Jelen cikk keretei között a titkos adatszerzés hatályos jogszabályi hátterének vizsgálatát követően, javaslatokkal kívánok élni a büntető igazságszolgáltatás ha-

* joghallgató, DE ÁJK

¹ Magyarországra (és a többi volt szocialista országra) ez fokozottan igaz, hiszen a diktatúra állambiztonsági szerveinek tevékenységét a társadalom elutasította, így a mai új, demokratikus nemzetbiztonsági szolgálatokkal szemben is bizalmatlanság nyilvánul meg, annak ellenére, hogy jogállamban sem nélkülözhetők a biztonsági szolgálatok, ezek elengedhetetlenek a demokratikus államrend és a társadalom biztonságos működésének garantálása érdekében.

² A témáról lásd: HESZ Tibor – KÓHALMI László: *A védői titok, mint speciális információ*. In: Gál István László – Nagy Zoltán (szerk.): *Informatika és büntetőjog*, 2006. PTE ÁJK Büntetőjogi Tanszék. Pécs. 111–114.

³ 2/2007. (I. 24.) AB határozat. V. 5.3.

⁴ Kis László: *A titkos adatgyűjtés szerepe a büntetőeljáráshoz, különös tekintettel az Európai Unió keretében folytatott együttműködésre (PhD-értekezés)*. 2009. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Miskolc. 12.

tékonyágának növelését szolgáló lehetőségekről. Úgy vélem, hogy amennyiben az említett kriminális magatartások felderítéséhez szükséges eszközök, módszerek jogszabályi hátterét a gyakorlat tükrében vetjük górcső alá, mindenki számára felismerhető módon, olyan problémákra akadunk, amelyek az ilyen eszközök alkalmazásából származó bizonyítékok felhasználhatóságát a büntetőeljáráshoz megnehezítik, a bíróság

ugyanis gyakran rekeszti ki őket a bizonyítékok köréből. Álláspontom szerint a későbbiekben felvázolt problémák megoldása mindezek alapján hatékonyan hozzájárulna e bűnözési formák elleni küzdelemhez.

2. A titkos adatszerzés alkalmazása során felmerülő gyakorlati problémák

A téma valamennyi szakértője egyetért abban, hogy az első és legfontosabb probléma a titkos adatszerzés szabályozásával gyakorlati oldalról, hogy vajon indokolt-e a titkos információgyűjtéstől elkülönülten szabályozni, miért különböztesse meg egymástól e két adatgyűjtési módot a jogalkotó, s ennek eredményeképp a bűnüldöző hatóságok.

Magyarországon az 1990. évi X. törvény és a 26/1990. (II. 14.) Mt. rendelet szabályozta először bárki számára hozzáférhető módon a magánszférába való beavatkozás lehetőségét.⁵ Az 1998. évi XIX. törvény (továbbiakban: Be.) már a jogállami követelményeknek megfelelően magában foglalja kifejezetten a titkos adatszerzés (tasz.) szabályait, figyelembe véve, hogy a büntető eljárás megindítását követően a titkos eszközök alkalmazása többletgaranciát igényel, így törvényben kell szabályozni.⁶ A titkos adatszerzéstől azonban elhatároljuk a titkos információgyűjtést (tigy.), és az utóbbira vonatkozó szabályok továbbra is a Be.-n kívül, különböző szintű jogszabályokban találhatóak, így a titkos adatgyűjtés szabályozása nemcsak kettős, de meglehetősen széttagolt is, ez nyilvánvalóan sérti a jogbiztonságot. Az alkotmányossági aggályok mellett azonban tekintettel kell lenni a jogszabályi rendelkezések nyomozó hatóságok általi követhetőségére,

⁵ BALLA Lajos: *Adalékok a titkos információgyűjtés, valamint a titkos adatszerzés kriminalisztikai és eljárási problémáihoz*. <http://www.debreceniitlotabla.hu/doc/bunteto/TitkosAdatgyujtes.pdf>

(2014.08.20.) 6.

⁶ EJE 8. cikk.

az ilyen széttagolt szabályozás igencsak problémás lehet a hatékony alkalmazás és a későbbi büntetőeljárásban történő felhasználás tekintetében. Felmerül a kérdés, hogy vajon tényleg szükséges-e a két fogalom elhatárolása egymástól, indokoltak-e az eltérő rendelkezések? *Bejczy Alexa* úgy gondolja, a hatályos szabályozás szerint nem egyértelmű, hogy mikor alkalmaz a hatóság titkos információgyűjtést és mikor titkos adatszerzést, így a tasz. eltérő rendelkezéseinek indokoltsága megkérdőjelezhető.⁷

Álláspontom szerint oka van annak, hogy eltérő a szabályozás. A nyomozó hatóságok a két adatgyűjtés során ugyanis más szemszögből néznek a titkos adatokra, egyértelműen más szándékok vezérlik őket és más módszereket alkalmaznak az adatgyűjtés során. Közös bennük a bűnügyi célú felderítés, azonban a titkos információgyűjtés esetén ez büntetőeljárás részcélú szolgál, míg titkos adatszerzés során igazságszolgáltatást, utóbbi célja ugyanis az adatok bizonyítékként történő felhasználása a büntetőeljárásban, míg az előzőnél még nincs a hatóság minden információ birtokában, arra keresi a választ, vajon a megfigyelés alanyai követnek-e el bűncselekményt, vagy sem.⁸ Ezek alapján véleményem szerint az eltérő szabályrendszer és meghatározás a jogelmélet szempontjából helyénvaló. Annak azonban nem látom akadályát, hogy miért ne szabályozzuk a titkos információgyűjtést is a Be. keretein belül, tekintve, hogy „egy jogállamban szükséges az alapjogokat súlyosan sértő állami beavatkozások eljárási rendjének nyílt, a normavilágosság követelményének megfelelő, külső kontrollmechanizmusokat is tartalmazó szabályozása”.⁹ Azonban nem csak erről az oldalról lehet megközelíteni a problémát. Napjainkban a bűnözés kérdése erőteljesen politikai témává vált, a bűnmegelőzés kriminológiai koncepciója pedig átértékelődött. A titkos eszközök alkalmazása olyan kulcs a bűnözés elleni harc számára, amely alkalmas arra is, hogy elrettentse a bűnözőket a (további) bűnelkövetéstől. Természetesen ehhez az szükséges, hogy a nyomozó hatóságok hatékonyan vessék be ezeket az eszközöket, a jogszabályi háttér egyértelmű legyen, az adatok bizonyítékként való felhasználása megtörténjen. Az átgondolt és hosszú távú bűnmegelőzési koncepció szükségessége napjainkra egyértelművé vált, álláspontom szerint ennek része kell, hogy legyen a jogszabályi rendelkezések gyakorlati érvényesülésének vizsgálata. A bűnüldöző hatóságok legnagyobb problémája pedig nem más, mint a titkos eszközök alkalmazása során az eltérő, különféle jogszabályok alkalmazása különböző követelményekkel, határidőkkel stb. *Finszter Géza* a titkos információgyűjtés kapcsán arra hívja fel a figyelmet, hogy annak társadalmi rendeltetése az igazságszolgáltatás előkészítése, így javasolja, hogy a tigy. teljes szabályozása az

eljárási kódexben szerepeljen. „A titkos felderítés szükséges és arányos bevetésével a korrupció legsúlyosabb eseteiben, beosztásra és pártállásra tekintet nélkül, mindenkivel szemben érvényesíthető lehet az állam büntetőigénye, ami valódi visszatartó erőt képviselhet, kizárva mind a bűnüldözés átpolitizálódását, mind pedig a politika kriminalizálódását.”¹⁰ Érdekes gondolat, hogy a titkos felderítés a legveszélyesebb bűnözési formák elleni küzdelmet szolgálja, de megfelelő ellenőrző mechanizmusok és garanciák híján kihasználható politikai célokra is.¹¹ A Be. mindenképpen többletgaranciákat nyújt, a törvény 2002 óta tartalmazza a titkos adatszerzés követelményeit, szigorúbb részletszabályait, melyek erősítik a korlátozással érintett személyek jogainak védelmét¹², ezáltal azonban meg is akadályozzák az efféle aggályok térnyerését. (A titkos adatszerzésre a nyomozás elrendelését követően, így ügyészi kontroll mellett, bírói engedéllyel kerülhet sor, vagyis az igazságszolgáltatási ellenőrzés elve magától értetődően érvényesül.) Azonban még a titkos adatszerzés látszólag kielégítő szabályozásának értékét is rontja, ha a hatóság nincs tisztában azzal, hogy adott esetben a tigy. vagy tasz. alkalmazása szükséges-e, így szigorúbb feltételeknek kell-e megfelelni. Előfordulhat ugyanis, hogy ugyanazon ügyben ugyanazon célszemélyre két törvény alapján végeznek titkos eszköz alkalmazást.¹³ Mindezek alapján, a nyomozó hatóság munkáját megkönnyítendő, olyan rendelkezések kidolgozására lenne szükség, melyek közelítik egymáshoz a tigy. és tasz. alkalmazása esetére előírt garanciális szabályokat.

Tekintve, hogy jelen cikk a titkos adatszerzésre fókuszál, így a továbbiakban ennek szabályozásával kapcsolatban említek meg néhány problémát. Az első, amit kiemelnék, hogy a Be.-ből a *magánlakás átkutatásának engedély-kötelessége hiányzik*.¹⁴ *Fekcs Gyula*¹⁵ úgy gondolja, ezen eszköz lehetőségének elmaradása az „új” Be.-ben súlyos hiba a jogalkotó részéről, melyet a lehető legrövidebb időn belül pótolni kellene. A jogszabály indokolása szerint, ha ilyen tevékenységre kell sort keríteni, azt a nyílt, általános szabályok szerint kell lefolytatni a nyomozás elrendelése, illetőleg a vádemelés közötti időszakban.¹⁶ A magánlakásba történő behatolás nem igényel speciális garanciát, ahhoz az Rtv. és a Be. alapján sem kell külön engedély, talán éppen ezért lenne indokolt a hiányos-

⁷ FINSZTER Géza: *A korrupció nyomozása*. Belügyi Szemle. 2011/11. 97.

⁸ BEJ CZI Alexa: *A titkos felderítés hatékonysága és törvényessége*. Belügyi Szemle. 2011/7–8. 153.

⁹ POLYÁK Zsolt: *A titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés*. Belügyi Szemle. 2006/6. 14.

¹⁰ A tigy. a nyomozás elrendelésekor ugyan átvált a Be. által szabályozott titkos adatszerzésre és annak garanciára, de mindez csak a külső engedélyköteles tevékenységekre vonatkozik. Így a belső engedélyköteles eszközöket a nyomozás elrendelése után is az ágazati törvények szerint kell alkalmazni.

¹¹ A Be. 200. § (1) bekezdése a magánlakással kapcsolatban, csak az abban történtek technikai eszközzel történő megfigyelését és rögzítését köti engedélyhez.

¹² FEKCS Gyula: *Titkos információgyűjtés, vagy titkos adatszerzés?* Belügyi Szemle. 2005/6. 46–55.

¹³ BALLA: i. m. 50.

⁷ BEJ CZI Alexa: *A titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés hazai szabályozásának útvesztőjében*. Belügyi Szemle. 2010/11. 50.

⁸ FINSZTER Géza: *A titkos információgyűjtés szabályozása a hatályos jogban*. 2000. Kriminológiai Tanulmányok. 101–122.

⁹ Uo. 154.

ság pótlása, érzékeltetve, hogy a kutatáshoz már engedély kell. Más szerzők eltérően gondolkodnak. Nyíri Sándor szerint ezen eszköz alkalmazása a bűnüldözéssel kapcsolatban már vitatható, tekintve hogy a hatóságtól elvárható, hogy birtokában legyen annyi információnak, ami alapján a Be. szerint nyílt házkutatást tarthat, az ott szabályozott garanciák érvényre juttatása mellett. Hozzáteszi továbbá, hogy a nyílt eszközök alkalmazásával beszerzett bizonyíték megbízhatóbb, mint a titkos módszerekkel beszerzett.¹⁷ Ezzel én is egyet tudok érteni annyiban, hogy legalábbis egyszerűbbnek tűnik a nyílt eszközökkel beszerzett bizonyíték felhasználása a büntetőeljárásban, mint a tasz. során beszerzett bizonyítékoké, hiszen utóbbinál jóval több esély is van az eljárási szabályok megsértésére, a többletgaranciák miatt.

Gyakorlati problémát jelenthet, hogy mikor titkos információgyűjtésből titkos adatszerzés lesz a nyomozás elrendelését követően,¹⁸ *szükség lenne-e újabb engedély beszerzésére*. Az Alkotmánybíróság határozatában így rendelkezik: „amennyiben azonos ügyben korábban tigy. folyt, a nyomozás elrendelése után azt titkos adatszerzéssé kell átalakítani”.¹⁹ Ennek elvi háttere az Alkotmánybíróság szerint, hogy az anyagi igazságosság érvényesülésének jogállami követelménye csak a jogbiztonságot szolgáló jogintézmények keretein belül maradván valósulhat meg.²⁰ Míg van, aki azon az állásponton van, hogy nem szükséges az újabb engedély, feltéve, ha a külön törvény alapján engedélyezett titkos információgyűjtés módja és jogalapja megfelel a Be. 201. §-ban foglalt, titkos adatszerzésre vonatkozó szigorúbb feltételrendszernek²¹, egyes szerzők szerint az új engedély beszerzése mindenféleképpen szükséges lenne, tekintettel arra, hogy más feltételrendszer mellett más személy hozza meg az engedély megadásával kapcsolatban a döntést²². A tasz. engedélyezéséről ugyanis a nyomozási bíró határoz. A nyomozási bíró „abban az ügyben, amelyben eljár, az érdemi határozat meghozatalában nem vehet részt”²³. Így nem lehet ugyanaz a bíró a tigy. és tasz. engedélyezője. A nyomozási bíró eltérő funkciójának éppen az az értelme, hogy a nyomozásban felmerült igen súlyos, pl. emberi jogokat korlátozó, vagy kényes kérdések (pl. tanúvédelem²⁴, és ilyen a tasz. is) meg-

nyugtató megoldását, eldöntését a kontradiktórius jelleg biztosíthatja.²⁵ A Debreceni Ítéltábla ítéletei alapján a nyomozás elrendelését követően folytatott tigy. eredményei új engedély nélkül nem használhatóak fel a büntetőeljárásban. Indokai alapján ugyanis a nyomozás elrendelését követően a titkos információgyűjtést titkos adatszerzéssé kell átalakítani és a tasz.-ra előírt alaki kötöttségeket is alkalmazni kell abban az esetben, ha annak eredményét az ügyész a büntetőeljárásban bizonyítékként kívánja felhasználni. Mindezek alapján a nyomozás elrendelését követően beszerzett tigy. anyaga a gyakorlatban kirekesztésre kerül a bizonyítékok köréből. Számomra ebből az következik, hogy az engedély beszerzésének kötelessége meg kellene, hogy jelenjen a törvényi szabályok között, tekintettel arra, hogy ezeknek az adatoknak a felhasználása kulcsfontosságú lehet, a bizonytalanságok következményeit tekintve nem érdemes kockáztatni. A vesztegetés bizonyíthatóságát például kifejezetten nehezíti, hogy sokszor a bizonyítékok titkos információk által szerzettek, melyek nem minden esetben felelnek meg eljárási szabályoknak és a nyílttá tételük is korlátozott.²⁶ A korrupció és a szervezett bűnözés elleni harcnak a hatékonysága kérdőjeleződik meg akkor, ha ilyen adatok kirekesztésével hoznak enyhébb, netán felmentő ítéletet a bíróságon.²⁷

Az engedéllyel kapcsolatos problémák azonban ezzel még nem értek véget. A tasz. engedélyezése 90 napra lehetséges, de ez egy alkalommal meghosszabbítható további 90 nappal. Felmerül a kérdés, melyet a jogszabály nem rendez, hogy *mi történik akkor, ha továbbra is szükséges lenne a titkos adatszerzés folytatása?* Ebben az esetben *kell-e új engedély?* A Debreceni Ítéltábla ítéletében²⁸ rámutatott arra, hogy a 74/2009 BKv.-ben nyomatékosított szigorú időbeli keret praktikus megfontolások miatt nem bővíthető ki. Az időbeli korlátokon kívül titkosszolgálati eszközökkel szerzett információ, adat, mint „más tiltott módon szerzett bizonyíték”, szükségképpen kirekesztendő a bizonyítékok sorából.²⁹ Ez a megállapítás igaz arra az esetre is, amikor jogszabályellenesen maga az engedély tartalmaz 2-szer 90 napnál hosszabb időtartamot. Az ítélet alapján a 90 plusz 90 napos határidő nem hosszabbítható meg, azonban lehetőség van új engedéllyel eltérő módszerek alkalmazására, melynek eredményeként beszerzett bizonyítékok már felhasználhatóak lesznek a büntetőeljárásban, így a bűnözőkkel szembeni fellépés hatékonysága ilyen módon bizto-

¹⁷ NYÍRI Sándor: *A titkos adatszerzés*. 2000. BM Kiadó, Budapest. 108–109.

¹⁸ Be. 200. § (4) bek.: „ha a nyomozás elrendelését megelőzően külön törvény alapján a bíró, illetőleg az igazságügyért felelős miniszter által engedélyezett titkos információgyűjtés végrehajtása során az ügyben a nyomozást elrendelik, a titkos információgyűjtést a továbbiakban csak e törvény szerint, mint titkos adatszerzést lehet folytatni”.

¹⁹ 2/2007. (I. 24.) Abh

²⁰ 9/1992. (I. 30.) Abh

²¹ BALLA: i. m. 51.

²² Lásd Kis László: i. m. 46., vagy MAKAI Lajos: *A bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés és a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés az új büntetőeljárás jogi törvény tükrében*. In: Gál István László – Kóhalmi László (szerk.): *Emlékkönyv Losonczy István professzor halálának 25. évfordulójára*. 2005. PTE ÁJK, Pécs. 226.

²³ Be. 21. § (3) bek. a) pont

²⁴ Lásd bővebben: HESZ Tibor – KÓHALMI László: *A tanúvédelem a terhelt védőjének aspektusából*. In: Mészáros Bence (szerk.): *A tanú védelmének elméleti és gyakorlati kérdései*. 2009. PTE ÁJK Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet. Pécs, 2009. 97–103.

²⁵ HERKE – FENYVESI – TREMMEL: *A büntető eljárásjog elmélete*. 2012, 2014. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs. 247.

²⁶ FINSZTER: (2011) i. m. 75.

²⁷ Csupán egy állítás és egy tagadás ugyanis valószínűleg felmentő ítéletet fog eredményezni, ha nincs egyéb okirati bizonyíték. Korrupciós bűncselekmények esetén pedig ritka, hogy rendelkezésre álljanak okirati bizonyítékok. „A múltban megtörtént események 99%-ának nincsen okirati bizonyítéka, amennyiben van, személyi bizonyítási eszközökre, tanúvallomásokra tudnak hagyatkozni a nyomozók.” (INZELT Éva – KERESZI Klára – LÉVAY Miklós: *Korrupciós bűncselekmények a büntető igazságszolgáltatás tükrében*. 2014. ELTE ÁJK 92.)

²⁸ Debreceni Ítéltábla Bf. II. 357/2009/28.

²⁹ Be. 78. § (4) bek.

sítható. Szemmel láthatóan itt is igény merült fel arra, hogy a törvényi szabályozás jelölje ki egyértelműen az eljárásban érintettek jogait, feladatait, kötelezettségeit.

3. Összegzés

A korrupciós bűncselekményeket, a szervezett bűnözés súlyosabb formáit az esetek többségében kizárólag titkos eszközök alkalmazásával lehet felderíteni. Megállapítható, hogy a titkos felderítések jogszabályi környezetét azért fontos átgondoltan, pontosan és gyakorlat-orientált módon kidolgozni, mert az annak alapján végzett bűnüldözési tevékenység és a bírósági jogalkalmazás alapjaiban befolyásolja az ilyen bűncselekmények büntetésének sikerességét, így közvetetten a bűnelkövetők speciális és generális elrettentését a bűnözéstől. Ha a titkos adatszerzés szabályozásában rejlő hiányosságok miatt a hatóság határidőn túlmenően, vagy újabb engedély beszerzését nélkülözve, így jogellenesen szerzi be a bűncselekményekre vonatkozó leleplező, akár perdöntő bizonyítékokat, melyeket kirekesztenek a bizonyítékok köréből, a büntető igazságszolgáltatás céljaiban csődöt mond. A jogalkotásnak mindezek alapján számos problémára kell tekintettel lennie, például a jogszabály rendelkezéseinek a nyomozó hatóság általi követhetőségére/követhetlenségére, ezen problémakörön belül a tgy. és tazs. különböző szabályainak közelítésére, továbbá a bíróságok által alkalmazott eltérő jogértelmezésekre és a bizonyítékok büntetőeljárásban történő felhasználhatóságának megkönnyítésére. Fontosnak tartom, hogy a büntető igazságszolgáltatás valóban a bűnözésre, és magára a bűnözőre is tudjon hatást gyakorolni, ezáltal legyen hatékony, ne csak formálisan lássa el feladatát, a titkos adatokat tartalmazó súlyos akták pedig ne csupán az irattárak számára készüljenek. ■

Felhasznált források

- 2/2007. (I. 24.) Abh
9/1992. (I. 30.) Abh
74/2009 BKv
Debreceni Ítéltábla Bf. II. 357/2009/28.
BALLA Lajos: *Adalékok a titkos információgyűjtés, valamint a titkos adatszerzés kriminalisztikai és eljárási problémáihoz*. <http://www.debreceniitotabla.hu/doc/bunteto/TitkosAdatgyujtes.pdf> (2014.08.20.)
BEJCZI Alexa: *A titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés hazai szabályozásának útvessztőjében*. Belügyi Szemle. 2010/11. 44–58.
BEJCZI Alexa: *A titkos felderítés hatékonysága és törvényessége*. Belügyi szemle. 2011/7–8. 152–178.
FEKECS Gyula: *Titkos információgyűjtés, vagy titkos adatszerzés?* Belügyi szemle. 2005/6. 46–55.
FINSZTER Géza: *A korrupció nyomozása*. Belügyi Szemle. 2011/11. 75–97.
FINSZTER Géza: *A titkos információgyűjtés szabályozása a hatályos jogban. 2000. Kriminológiai Tanulmányok*. 101–122.
HERKE Csongor – FENYVESI Csaba – TREMMEL Flórián: *A büntető eljárásjog elmélete*. 2012, 2014. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.
INZELT Éva – KEREZSI Klára – LÉVAY Miklós: *Korrupciós bűncselekmények a büntető igazságszolgáltatás tükrében*. 2014. ELTE ÁJK.
KIS László: *A titkos adatgyűjtés szerepe a büntetőeljárásban, különös tekintettel az Európai Unió keretében folytatott együttműködésre (PhD-értekezés)*. 2009. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Miskolc.
MAKAI Lajos: *A bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés és a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés az új büntetőeljárás jogi törvény tükrében*. In: Gál István László – Kóhalmi László (szerk.): *Emlékkönyv Losonczy István professzor halálának 25. évfordulójára*. 2005. PTE ÁJK, Pécs. 222–234.
NYÍRI Sándor: *A titkos adatszerzés*. 2000. BM Kiadó, Budapest.
POLYÁK Zsolt: *A titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés*. Belügyi szemle. 2006/6. 5–34.